



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.024.04.2019



00011220

Mariusz Obrycki  
Dyrektor Naczelny  
Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana  
Wyszyńskiego w Łomży  
Al. J. Piłsudskiego 11, 18-404 Łomża

# WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/064 – Zapewnienie opiekunom pacjentów niesamodzielnych właściwych warunków pobytu  
w szpitalu

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI  
Delegatura w Białymstoku  
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok  
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33  
lbi@nik.gov.pl

## I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży <sup>1</sup> , Al. J. Piłsudskiego 11, 18-404 Łomża
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Obrycki, Dyrektor od 15 kwietnia 2019 r.  W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: 1. Roman Eugeniusz Nojszewski, Dyrektor od 21 lipca 2017 r. do 29 stycznia 2019 r. 2. Hanna Majewska-Dąbrowska, pełniąca obowiązki Dyrektora od 30 stycznia 2019 r. do 19 marca 2019 r. 3. Joanna Chilińska, pełniąca obowiązki Dyrektora od 20 marca 2019 r. do 14 kwietnia 2019 r. (akta kontroli str. 68)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dzieci w Szpitalu jako wypełnienie praw pacjentów niesamodzielnych do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej. 2. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dorosłych pacjentów niesamodzielnych jako wypełnienie praw pacjentów do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2019 r. do 29 stycznia 2020 r., z wykorzystaniem dowodów i danych dotyczących okresu wcześniejszego.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli <sup>2</sup>
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	1. Tomasz Suchowierski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/155/2019 z 21 listopada 2019 r. i nr LBI/25/2020 z 29.01.2020 r. 2. Robert Sieńko, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/156/2019 z 21 listopada 2019 r. (akta kontroli str. 1-6)

<sup>1</sup> Dalej: Szpital Wojewódzki lub Szpital.

<sup>2</sup> Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. Dalej: *ustawa o NIK*.

## OCENA OGÓLNA

### II. Ocena ogólna<sup>3</sup> kontrolowanej działalności

W Szpitalu stworzono możliwość całodobowego pobytu na Oddziale Dziecięcym opiekunów sprawujących dodatkową opiekę pielęgniacyzną. Zapewniono im odpowiednią liczbę dodatkowych łóżek i dostęp do pomieszczeń higieniczno-sanitarnych<sup>4</sup> – co było wymagane rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą<sup>5</sup> oraz art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta<sup>6</sup>. Stworzono też możliwość dziennego pobytu opiekunów i odwiedzających na wszystkich trzech badanych oddziałach dla dorosłych<sup>7</sup>. Zapewniono też właściwą liczbę odpowiednio wykwalifikowanych pielęgniarek, porządek i bezpieczeństwo, a wyniki badania kwestionariuszowego NIK i brak skarg wskazują, iż opiekunowie nie musieli wyręczać w obowiązkach personelu medycznego lub interweniować ws. wykonywania czynności pielęgniacyżnych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, przebywający w Szpitalu opiekunowie pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności od 3 lipca 2019 r. nie byli obciążani kosztami pobytu. NIK stwierdza jednak, że:

- na Oddziale Dziecięcym nie zapewniono wymaganych ww. rozporządzeniem przeszkleń między pokojami a punktem pielęgniarskim w pododdziale dzieci młodszych, przeszkleń drzwi do tych pokoj, a przeszkleń między pokojami nie wykonano ze szkła bezpiecznego, nie utworzono też izolatki, a wyznaczona sala pełniąca funkcję izolatki nie była wyposażona w służbę umywalkowo-fartuchową. W dwóch salach stwierdzono też niewłaściwe ustawienie łóżek. Wprowadzie w programie dostosowania pomieszczeń Szpitala do wymogów tego rozporządzenia usunięcie większości ww. usterek zaplanowano do końca 2020 r., jednak istnieje ryzyko niedotrzymania tego terminu z uwagi na brak środków finansowych,
- dopiero w trakcie kontroli NIK w badanych oddziałach udostępniono (na trwałym nośniku) informacje o opłatach za pobyt opiekunów, w tym o nieponoszeniu tych opłat przez opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, wbrew wymogowi art. 35 ust. 3 ustawy o prawach pacjenta.

### III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe<sup>8</sup> kontrolowanej działalności

#### OBSZAR

#### 1. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dzieci w Szpitalu jako wypełnienie praw pacjentów niesamodzielnych do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgniacyżnej

1.1. W § 24 ust. 4.4.2 pkt 7 regulaminu organizacyjnego Szpitala<sup>9</sup> postanowiono, że „W czasie pobytu w oddziale szpitalnym pacjent może korzystać z opieki osób bliskich, lub osób przez siebie wskazanych.” Do 18 września 2019 r. zawarty był też w nim zapis o odpłatności za noclegi na Oddziałach Dziecięcym i Noworodkowym<sup>10</sup>: „Osoby opiekujące się dziećmi w Oddziale Dziecięcym i Noworodkowym mają możliwość korzystania z odpłatnych noclegów (...)”, który usunięto po dokonanej aktualizacji regulaminu. Natomiast wcześniej, 29 lipca 2019 r. Dyrektor wydał zarządzenie Nr 54/2019 z 29 lipca 2019 r. w sprawie wysokości opłaty rekompensującej koszty realizacji prawa do dodatkowej

<sup>3</sup> Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

<sup>4</sup> Co akceptował nadzorujący Szpital Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży (dalej: PPIŚ w Łomży).

<sup>5</sup> Dz. U. poz. 595, dalej: rozporządzenie z 2019 r. ws. pomieszczeń i urządzeń.

<sup>6</sup> Dz. U. z 2019 r. poz. 1127, ze zm. Dalej: ustawa o prawach pacjenta.

<sup>7</sup> Na tych oddziałach: Neurologii z Pododdziałem Udarowym, Chorób Wewnętrznych, Gastroenterologii, Endokrynologii i Diabetologii oraz Ortopedyczno-Urazowym nie było opiekunów przebywających całodobowo.

<sup>8</sup> Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

<sup>9</sup> Opublikowanym na stronie na stronie BIP Szpitala: [http://bip.swkswl.wrotapodlasia.pl/regulamin\\_organizacyjny.html](http://bip.swkswl.wrotapodlasia.pl/regulamin_organizacyjny.html), a jego fragmenty odnoszące się do praw pacjenta i zasad jego pobytu w Szpitalu także na stronie internetowej Szpitala: <https://www.szpital-lomza.pl>.

<sup>10</sup> Oddział Noworodków i Wcześnieńców z Pododdziałem Patologii Noworodka i Intensywnej Opieki.

opieki pielęgnacyjnej, potwierdzające zniesienie opłaty za pobyt na oddziałach opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności<sup>11</sup>. Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że: „Sprawa aktualizacji regulaminu jest formalnością, która ze względu na konieczność załatwienia szeregu pilnych bieżących spraw musiała być załatwiona z opóźnieniem. Nie spowodowało to żadnych konsekwencji odczuwalnych dla pacjentów, gdyż od lipca obowiązuje zarządzenie Dyrektora, które precyzyjnie reguluje kwestię odpłatności za pobytu opiekunów w Szpitalu.”

W regulaminie określono też zakres pomocy świadczonej przez opiekuna w Szpitalu (§24 ust. 4.4.2.2 regulaminu): „1.../ 15. Udział rodziny lub opiekunów w opiece nad pacjentem zwiększa poczucie bezpieczeństwa chorego i ułatwia adaptację do środowiska szpitalnego. Współdział w opiece, jaką po uzgodnieniu z personelem oddziału mogą świadczyć rodzina i bliscy pacjenta, obejmuje pomoc w: 1) podstawowych zabiegach higieniczno-pielęgnacyjnych (toaleta ciała, mycie zębów, zmiana pampersa), 2) zaspokajaniu potrzeb biologicznych np. pomoc przy karmieniu, podawaniu płynów do picia 3) podstawowym usprawnianiu pacjenta (pomoc w siadaniu, wstawaniu, chodzeniu) lub terapii zajęciowej, 4) utrzymaniu porządku na stoliku przyłóżkowym. Po ustaleniu z lekarzem kierującym oddziałem/ pielęgniarką oddziałową zakres opieki może być indywidualnie rozszerzony” (akta kontroli str. 69-75, 195-196)

Zasady sprawowania opieki przez opiekunów pacjentów zostały określone przez Dyrektora Szpitala zarządzeniem nr 182/2017 z dnia 31 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu sprawowania dodatkowej opieki pielęgnacyjnej nad pacjentem w Szpitalu /.../”. Zgodnie z zarządzeniem osoba deklarująca chęć sprawowania opieki powinna to zgłosić na przygotowanym druku – stanowiącym załącznik do tego regulaminu. Zgodę na pobyt i sprawowanie opieki powinien wyrazić ordynator / lekarz oddziału, na którym pacjent przebywa. Wśród zasad obowiązujących opiekuna ujęto m.in.: obowiązek stosowania się do poleceń i zaleceń lekarzy, pielęgniarek i pozostałego personelu, zachowanie wszelkich zasad bezpieczeństwa własnego i pacjentów, zakaz używania urządzeń elektrycznych mogących spowodować pożar, zakaz obsługiwanie aparatów i urządzeń medycznych, przynoszenie i podawanie pacjentowi produktów żywnościowych i napoi w uzgodnieniu z pielęgniarką oraz pozostawianie produktów łatwopalnych w lodówce dla pacjentów oznakowanych imieniem i nazwiskiem w pojemnikach do przechowywania żywności, a także niezakłócanie spokoju innym chorym. Opiekunowie mogli przebywać w salach wieloosobowych do godz. 22.00, lub, po uzyskaniu zgody personelu medycznego, przez całą dobę. Odnośnie opieki nad dzieckiem wskazano m.in., że: opiekunowie powinni: ograniczyć do niezbędnego minimum rzeczy przynoszone z domu, starać się przebywać z dzieckiem w wyznaczonej sali pobytu, zadbać, aby z dzieckiem jednocześnie przebywała tylko jedna osoba, nie wnosić do sali gorących napoi, nie używać własnych urządzeń elektrycznych bez zgody personelu medycznego i stosować się do jego wskazówek. (akta kontroli str. 76-83)

Na stronie internetowej Szpitala w zakresie uregulowań odnoszących się do pobytu odwiedzających, w tym opiekunów pacjentów, w Szpitalu opublikowano następujące informacje:

- 1) w „Informatorze dla pacjentów” – określono m.in. godziny odwiedzin i zasady pobytu w salach chorych;
- 2) w informacji „Dodatkowa opieka pielęgnacyjna” zamieszczono zarządzenie Dyrektora Szpitala Nr 54/2019 z dnia 29 lipca 2019 r. w sprawie wysokości opłaty rekompensującej koszty realizacji prawa do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej;
- 3) w informacji „Wynajem pokoi hotelowych” przedstawiono ofertę mieszczącego się w budynkach Szpitala hotelu (z cenami pokoi od 35 do 70 zł za dobę), w tym informację o 40% rabacie przy wynajmowaniu pokoju przez matkę karmiącą, której dziecko jest w Szpitalu;

<sup>11</sup> Opłat tych nie pobierano od 3 lipca 2019 r. w związku z art. 35 ust.4 ustawy o prawach pacjenta.

- 4) na podstronie Oddziału Dziecięcego wskazano, że: „przy hospitalizowanym dziecku mogą pozostawać rodzice lub wskazani opiekunowie z możliwością korzystania z łóżek hotelowych i wyżywienia.” (akta kontroli str. 69-75)

Podczas oględzin Oddziału Dziecięcego ustalono, że na tablicach ogłoszeń zamieszczono: Europejską Kartę Praw Dziecka, zarządzenie ws. zasad odwiedzin w oddziałach<sup>12</sup> i wyciąg z regulaminu organizacyjnego Szpitala. Ustawa o prawach pacjenta była przechowywana w punkcie pielęgniarskim i udostępniana na życzenie pacjenta lub opiekuna. Ponadto w dziecięcej izbie przyjęć przyjmowani na oddział pacjenci i ich opiekunowie otrzymywali broszurę z informacjami m.in. o warunkach przyjęcia, prawach i obowiązkach pacjenta, zasadach pobytu, w tym dane o rzeczach potrzebnych podczas pobytu w Szpitalu, ramowym rozkładzie dnia, godzinach odwiedzin. (akta kontroli str. 12-18)

Kwestię odwiedzin na oddziałach szpitalnych uregulowano w Zarządzeniu Wewnętrznym Nr 153/2017 z dnia 27 października 2017 r.<sup>13</sup> Zgodnie z tym zarządzeniem odwiedziny odbywały się codziennie w dni powszednie w godz. 14:00-18:00, a w dni wolne od pracy i święta w godz. 11:00-18:00 (były to godziny sugerowane, które nie dotyczyły stanów terminalnych pacjentów i osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentem). Z kolei w oddziałach hospitalizujących dzieci, odwiedziny mogły odbywać się tak długo przez jednego z rodziców lub osobę bliską, jak to było dziecku potrzebne, także w porze nocnej. Treść zarządzenia była dostępna na tablicy ogłoszeń Oddziału Dziecięcego. (akta kontroli str. 12-18)

1.2. Na Oddziale Dziecięcym, liczącym 30 łóżek<sup>14</sup>, przebywało 1433 pacjentów przez średnio 4 dni, zaś od lipca do grudnia 2019 r. całodobowo obecnych było 312 opiekunów. Wszystkim pacjentom, przez cały ich pobyt w Szpitalu, zapewniono możliwość kontaktu osobistego z innymi osobami i możliwość sprawowania dodatkowej opieki przez opiekunów. Nie wprowadzano ograniczeń w realizacji tych praw na podstawie art. 5 ustawy o *prawach pacjenta*.

Na oddziale podczas oględzin było 23 pacjentów i 16 opiekunów. Na salach łóżkowych umieszczono 22 pacjentów i 15 opiekunów, zaś jednego pacjenta z opiekunem, z uwagi na konieczność izolacji, umieszczono w świetlicy na oddziale. Pielęgniarka Oddziałowa wyjaśniła, że pacjent ten „był przyjęty w nocy, wymagał izolacji kontaktowej, natomiast pacjent przebywający w izolatce był przygotowywany do wypisu”<sup>15</sup>. W czasie największego obłożenia na Oddziale przebywało 30 dzieci. Z wyjaśnień Pielęgniarki Oddziałowej wynika, że towarzyszyło im co najmniej 15 opiekunów. Z ewidencji środków trwałych wynika, że Oddział Dziecięcy dysponował 10 przeznaczonymi dla opiekunów łóżkami dla dorosłych i dziewięcioma łóżkami rozkładanymi, a ponadto Szpital miał w magazynach zapas 60 łóżek szpitalnych dla dorosłych, dwa łóżeczka dla dzieci i sześć łóżek rehabilitacyjnych. Pielęgniarka Oddziałowa wyjaśniła, że „.../ Szpital jest w stanie zapewnić opiekunom miejsca do spania, sporadycznie przy pełnym obłożeniu na Oddziale warunki lokalowe nie pozwalają na wstawienie łóżka bezpośrednio przy pacjencie.”

Wszystkim opiekunom korzystającym z łóżek i łóżek rozkładanych udostępniono kompletną pościel i dostęp do pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (co szerzej opisano w punkcie 1.3). Nie stwierdzono przypadków wykorzystywania łóżek przeznaczonych dla opiekunów na potrzeby innych osób. Oddział miał sześć pokoi łóżkowych, których drzwi i ściany były przeszkłone. Nie zapewniono natomiast przeszkleń ścian między pokojami a punktem pielęgniarskim (co opisano w punkcie 1.4). (akta kontroli str. 12-18, 190-196, 221-222)

1.3. Na oddziale było 15 sal łóżkowych, w tym jedna pełniąca funkcję izolatki, wyposażona we własne pomieszczenie higieniczno-sanitarne (z miską ustępową i wanną z natryskiem) dostępne z pomieszczenia pobytu pacjenta i dodatkowo znajdowały się w niej kosze

<sup>12</sup> Zarządzenie nr 153/2017.

<sup>13</sup> Zarządzenie Wewnętrzne Nr 153/2017 Dyrektora Szpitala Wojewódzkiego im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży z dnia 27 października 2017 r. w sprawie zasad odwiedzin w oddziałach szpitalnych Szpitala Wojewódzkiego w Łomży.

<sup>14</sup> Zgodnie ze stanem faktycznym i Rejestrem Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą.

<sup>15</sup> W wyniku oględzin ustalono, że na wszystkich salach łóżkowych przebywali pacjenci, w związku z czym do momentu wypisania pacjenta z izolatki nie było możliwości umieszczenia pacjenta w odrębnej sali.

na odpady medyczne, fartuchy, maski i rękawiczki jednorazowe. Sala pełniąca rolę izolátky nie miała służyć umywalkowo-fartuchowej między pomieszczeniem pobytu pacjenta, a ogólną drogą komunikacyjną. Pielęgniarka Oddziałowa wyjaśniła, że *izolátka jest w okresie dostosowawczym* (co opisano w punkcie 1.4).

Poza salą pełniącą funkcję izolátky, sześć sal łózkowych było wyposażonych w pomieszczenia higieniczno-sanitarne, w których były miski ustępowe i wanny z natryskiem. W korytarzu zapewniono też trzy dostępne dla pacjentów i opiekunów pomieszczenia higieniczno-sanitarne, wyposażone w natrysk, miskę ustępową, umywalkę, dozownik z mydłem w płynie, pojemnik z ręcznikami jednorazowymi i na ręczniki zużyte. Wielkość tych pomieszczeń umożliwiała korzystanie z nich przez dziecko wspólnie z opiekunem, a dwa z nich były przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Wszystkie pomieszczenia miały możliwość zamknięcia od wewnątrz.

W każdej z sal łózkowych zapewniono krzesła w liczbie równej co najmniej liczbie łózek, były też stoliki, umywalki z ciepłą i zimną wodą, dozowniki z mydłem w płynie, pojemniki z ręcznikami jednorazowymi i na ręczniki zużyte. Na dwóch salach łózkowych<sup>16</sup> nie zapewniono swobodnego dostępu do łózek pacjentów z trzech stron (co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

Na oddziale było czysto, podłogi i ściany oraz połączenia podłóg ze ścianami w pokojach łózkowych i pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych wykonano w sposób umożliwiający ich mycie i dezynfekcję.

Opiekunom zapewniono dostęp do ogólnodostępnej kuchni oddziałowej wyposażonej w zlewozmywak, kuchenkę mikrofalową, czajnik elektryczny i lodówkę. Mogli oni korzystać ze znajdujących się w Szpitalu baru i bufetu oraz płatnego parkingu. (akta kontroli str. 12-18)

1.4. Kierownik kontrolowanej jednostki działając zgodnie z art. 207 ust. 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o *działalności leczniczej*<sup>17</sup> 8 grudnia 2012 r. przedstawił Wojewodzie Podlaskiemu *Program dostosowawczy pomieszczeń Szpitala*<sup>18</sup>, pozytywnie zaopiniowany przez PPIS w Łomży<sup>19</sup>. Wskazano w nim, że pomieszczenia zostaną dostosowane do wymogów obowiązującego wówczas rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie *szczegółowych wymagań jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą*<sup>20</sup> do 31 grudnia 2016 r. W związku z częściową realizacją programu Szpital wystąpił do PPIS w Łomży o wydanie opinii dotyczącej wpływu na bezpieczeństwo niespełnienia wymagań, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o działalności leczniczej. We wniosku zawarto informacje o działaniach podejmowanych dotąd przez Szpital w celu realizacji programu i dołączono wykaz odstępstw, które w przypadku Oddziału Dziecięcego dotyczyły m.in.:

- braku izolátky (wymóg części V pkt 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia z 2012 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń*), zaś sala pełniąca funkcję izolátky nie była wyposażona w służyć umywalkowo-fartuchową między izolátką, a ogólną drogą komunikacyjną, do czego zobowiązywał § 21 ust. 1 i 3 oraz § 22 rozporządzenia z 2012 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń*,
- braku przeszkleń między pokojami, a punktem pielęgniarskim, przeszkleń drzwi do pokoi w pododdziale dzieci młodszych i wykonania w sześciu salach przeszkleń ścianek między salami ze szkła zwykłego (wbrew dyspozycji zawartej w załączniku nr 1 części V pkt 5 i 6 rozporządzenia z 2012 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń*).

W piśmie do PPIS w Łomży z 28 grudnia 2017 r. Szpital zadeklarował, że pomieszczenia (w tym na Oddziale Dziecięcym) zostaną dostosowane do wymagań określonych w rozporządzeniu z 2012 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń* do 31 grudnia 2020 r.

PPIS w Łomży nie przedstawił w opinii zaleceń dotyczących dostosowania pomieszczeń. Wskazał jedynie na konieczność dążenia do podnoszenia jakości usług przez dostosowanie

<sup>16</sup> Dotyczyło to Sal nr 12 i 13.

<sup>17</sup> Dz. U. z 2018 poz. 2190 ze zm. Dalej: *ustawa o działalności leczniczej*.

<sup>18</sup> Dalej: „Program dostosowania”.

<sup>19</sup> Decyzja Nr 4.07.D.EP.9.2012 z dnia 7 grudnia 2012 r.

<sup>20</sup> Dz. U. z 2012 poz. 739 dalej: rozporządzenie z 2012 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń*.

ich do obowiązujących standardów i stwierdził, że brak spełnienia wymagań z ww. rozporządzenia ma nieznaczny wpływ na bezpieczeństwo pacjentów. Spełnienie tych wymogów było również przedmiotem kontroli PPIS zakończonej 23 października 2019 r.<sup>21</sup>, w której nie stwierdzono nieprawidłowości. (akta kontroli str. 23-60, 202-213)

Z informacji uzyskanych w trakcie kontroli od PPIS w Łomży wynika, że wg organu Szpital spełnia wymogi części V załącznika nr 1 do rozporządzenia z 2019 r. *ws. pomieszczeń i urzędzeń, „w tym posiada odpowiednią ilość łóżek dla rodziców lub opiekunów (10 wyznaczonych łóżek szpitalnych), (...) a w przypadku zapotrzebowania na zwiększenie ilości łóżek istnieje możliwość wykorzystania wolnych łóżek przeznaczonych dla pacjentów lub skorzystania z 9 dodatkowych składanych łóżek.* PPIS podał też, że *opiekunowie korzystają ze wspólnego z pacjentami pomieszczenia higieniczno-sanitarnego z natryskiem, ze względu na nieznaczny wpływ na bezpieczeństwo pacjentów i wskazał, że Inspekcja Sanitarna podczas kontroli kompleksowej Szpitala (...) badała powyższe wymogi wyłącznie na Oddziale Dziecięcym, ponieważ część V załącznika nr 1 do rozporządzenia (...) dotyczy oddziału dziecięcego.* (akta kontroli str. 61-66)

1.5. W Oddziale Dziecięcym zatrudnionych było 20 pielęgniarek, co w 2019 r. odpowiadało normom określonym w poz. 36 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*<sup>22</sup> (na jedno łóżko przypadło 0,67 etatu). Z analizy danych za dwa miesiące 2019 r. o największym obłożeniu wynika, że na jedną pielęgniarkę przypadają:

- na zmianie o największej obsadzie pielęgniarek od 1,8 do 4,7 pacjentów w styczniu i od 0,7 do 3,4 pacjentów w październiku, przeciętnie 3 i 1,6 pacjentów;
- na zmianie o najmniejszej liczbie pielęgniarek od 2,3 do 4,8 pacjentów w styczniu i od 0,8 do 4 pacjentów w październiku, przeciętnie 3,6 i 2 pacjentów.

(akta kontroli str. 122-127)

W 2019 r., w związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia z 11 października 2018 r. *zmieniającego rozporządzenie ws. świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*<sup>23</sup>, na Oddziale nie zmniejszono liczby łóżek. (akta kontroli str. 123-127)

Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że wprowadzone rozporządzeniem normy zatrudnienia uporządkowały kwestie liczby etatów pielęgniarek i położnych, jednak *„.../ zwiększenie zatrudnienia personelu pielęgniarskiego w nieznacznym stopniu poprawiło jakość świadczonej opieki z uwagi na wskaźnik odnoszący się tylko i wyłącznie do łóżka nie biorąc pod uwagę kategorii pacjentów hospitalizowanych.”* Jej zdaniem liczba etatów pielęgniarek w przeliczeniu na łóżko nie powinna być jedynym wskaźnikiem brany pod uwagę w zatrudnieniu pielęgniarek. (akta kontroli str. 86-88)

P.o. Pielęgniarki Oddziałowej wyjaśniła, że na Oddziale Dziecięcym pielęgniarki nie wykonywały zadań, które mógł wykonywać personel o niższych kwalifikacjach. Brały one udział w przemieszczaniu pacjentów na badania, gdyż *„.../ jest to w obowiązku pielęgniarki ze względu na bezpieczeństwo pacjenta.”* (akta kontroli str. 20-22)

Szpital nie zatrudniał opiekunów medycznych. Wyjaśnienie w tej sprawie przedstawiono w punkcie 2.4.

1.6. Na Oddziale Dziecięcym była jedna sala 6-łóżkowa, dwie sale 4-łóżkowe cztery sale 2-łóżkowe i osiem sal 1-łóżkowych (sale ponad 3-łóżkowe stanowiły 20% wszystkich sal i było w nich 46% łóżek). Na salach wieloosobowych nie było ustawionych parawanów. P.o. Pielęgniarki Oddziałowej wyjaśniła, że: *„Opiekunowie nie proszą o ustawienie parawanów i z tego powodu w zasadzie z nich nie korzystamy. Mamy możliwość zapewnienia parawanów w razie takiej potrzeby”.* W wyniku oględzin ustalono, że na jednej z sal 1-łóżkowych<sup>24</sup> umieszczono dwóch pacjentów i dwóch opiekunów. Pielęgniarka

<sup>21</sup> Protokół kontroli Nr 1089.EP.2019 z 23 października 2019 r.

<sup>22</sup> Dz. U. z 2017 r. poz. 2295, ze zm. Dalej: rozporządzenie ws. świadczeń gwarantowanych w leczeniu szpitalnym.

<sup>23</sup> Dz. U. poz. 2012

<sup>24</sup> Sala nr 15.

Oddziałowa wyjaśniła, że przebywali oni na sali „ze względu na wiek dziecka, jednostkę chorobową, długość hospitalizacji i karmienie piersią, na salach na których były wolne miejsca przebywali starsi pacjenci. Podczas oględzin pacjenci nie leżeli na łóżkach na korytarzu. (akta kontroli str. 12-22)

Na Oddziale znajdowała się świetlica dla pacjentów i opiekunów, wyposażona w dwie szafki, stół, krzesła i kanapę. Informacje o stanie zdrowia pacjentów nie były umieszczane przy chorych (nie stosuje się tzw. kart gorączkowych). Natomiast na opaskach identyfikacyjnych pacjentów umieszczano (od strony wewnętrznej) ich imię, nazwisko i numer PESEL. Zgodnie z art. 36 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej – opaska zawierać powinna informacje zapisane w sposób uniemożliwiający identyfikację pacjenta przez osoby nieuprawnione. Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że: „Taki sposób oznaczania opasek został wprowadzony w 2013 r. – zarządzeniem Dyrektora Szpitala z 24 maja 2013 r. Komisja Akredytacyjna z Centrum Monitorowania Jakości w 2017 r. dopuściła ten sposób identyfikacji pacjentów z uwagi na brak innych rozwiązań technologicznych. Jedynym warunkiem było odwrócenie opaski do wewnątrz. Jednocześnie całkowicie zlikwidowaliśmy karty gorączkowe. Na szkoleniach dotyczących RODO, w których braliśmy udział, dopuszczano ten sposób identyfikacji pacjenta. Obecnie przymierzamy się do wprowadzenia zmian. W pierwszej kolejności znikną numery PESEL. Zostaną one zastąpione numerem księgi głównej. Przewidujemy jednak szereg trudności w tym zakresie wynikających z bardzo częstych przypadków tych samych nazwisk, a czasem i imion pacjentów. Wprowadzenie takich zmian wymaga całego szeregu inwestycji w nowe technologie elektroniczne na oddziałach i wobec trudnej sytuacji finansowej Szpitala może się przedłużyć w czasie. Mamy jednak świadomość konieczności wprowadzania takich zmian i na pewno zostaną one wprowadzone.” (akta kontroli str. 12-18, 67, 84-85)

Opiekunowie przebywający na oddziale podczas oględzin NIK nie mieli dodatkowego wyposażenia utrudniającego pacjentom normalne funkcjonowanie bądź stwarzające zagrożenie epidemiczne lub inne. (akta kontroli str. 12-18, 67, 123-127, 193-194)

1.7. W 2019 r.<sup>25</sup> do Szpitala wpłynęły 43 skargi i wnioski. Nie dotyczyły one warunków pobytu dzieci lub ich opiekunów w Szpitalu. W Szpitalu nie badano (np. w formie ankiet) satysfakcji pacjentów ani opiekunów. Wyniki kontroli PWIS przedstawiono w punkcie 1.4.<sup>26</sup> (akta kontroli str. 128, 223-224)

1.8. W trakcie kontroli 11 opiekunom pacjentów przebywających na Oddziale Dziecięcym udostępniono kwestionariusz dotyczący warunków pobytu w Szpitalu. Opiekę sprawowaną przez pielęgniarki oceniono bardzo dobrze lub dobrze (kolejno siedem i cztery osoby). Ponadto z badania wynika, że:

- dziewięć osób nie miało uwag do warunków pobytu opiekuna i pacjenta w Szpitalu, z tego dwie wskazały, że są bardzo zadowolone („pielęgniarki miłe, pomocne, opieka na wysokim poziomie”, „panie wiedzą jak się zająć dziećmi, jestem bardzo zadowolona”);
- dwóch opiekunów interweniowało ws.: zmierzenia temperatury, sprzątnięcia<sup>27</sup>, przygotowania do badania diagnostycznego i podania leku przypisanego przez lekarza z oddziału;
- sześciu opiekunów wskazało, że wykonywało czynności należące do personelu, takie jak: karmienie, pojenie, mycie, przebieranie, zmiana pieluchy lub układanie dziecka w łóżku – jednak opiekunowie nie interweniowali ws. wykonania tych czynności<sup>28</sup>;
- jeden opiekun wskazał na nieodpowiednie ustawienie łóżek w sali (bez wskazania szczegółów) i jeden na potrzebę nieodpłatnego żywienia matek karmiących;
- nie wskazano na: ograniczenie praw pacjenta do kontaktów z innymi osobami, naruszenie prawa pacjenta do tajemnicy informacji o stanie zdrowia lub udzielanie świadczeń zdrowotnych w obecności osób nieuprawnionych. (akta kontroli str. 89-121)

<sup>25</sup> Wg stanu na 26 listopada.

<sup>26</sup> Nie było innych kontroli zewnętrznych ani wewnętrznych.

<sup>27</sup> Nie wskazały czego.

<sup>28</sup> Jedna z osób uczestniczących w badaniu podała, że „nie potrzebuje pomocy”.

P.o. Pielęgniarki Oddziałowej wyjaśniła, że: „Opiekunom, którzy wyrażają chęć, umożliwiamy wykonywanie czynności higienicznych, czy też karmienia pacjenta pod nadzorem personelu pielęgniarskiego, ale te działania pozostają w zakresie czynności pielęgniarskich.” Stwierdziła też, że „najczęstsze uwagi rodziców dotyczą ilości przebywających pacjentów na jednej sali chorych, chcieliby, aby ich dzieci przebywały w pokojach jednoosobowych z toaletą tylko dla nich przeznaczoną”. Odnosząc się do uwag wskazanych w kwestionariuszach przez opiekunów wykluczyła, że mogły to być zaniedbania personelu i podała, że: „/.../ W przypadku interweniowania o zmierzenie temperatury, przygotowanie do badania czy podanie leku /.../ najprawdopodobniej pielęgniarki mogły nie wykonać tych czynności, gdyż w tym czasie matka i dziecko spały. Po obudzeniu się matka poinformowała o tym i poprosiła o ich wykonanie. Takie sytuacje zdarzają się dość często i dotyczą wyłącznie przypadków, gdy dana czynność lub podanie leku nie musi być wykonane o określonej porze. Natomiast odnosząc się do wskazanych sześciu przypadków wykonywania czynności pielęgnacyjnych przez opiekunów uważam, że dotyczyły one przypadków, gdzie małym dzieckiem opiekuje się bezpośrednio matka i wykonuje je sama i z własnej woli. Przy małych dzieciach takie czynności najczęściej wykonuje tylko przebywająca z dzieckiem matka i nie prosi i nie chce pomocy przy tym pielęgniarek. Zdarzają się również takie pojedyncze przypadki, że osoba przebywająca z dzieckiem nie chce przy nim nic robić. Wówczas dzieckiem zajmują się pielęgniarki i nie stanowi to żadnego problemu.” (akta kontroli str. 19-22, 193-194)

Podczas oględzin i kontaktu z opiekunami nie stwierdzono przypadków niewłaściwego postępowania personelu wobec opiekunów lub ich pacjentów, w tym nieodpowiedniego zwracania się do nich, braku empatii, obciążania opiekunów czynnościami pielęgnacyjnymi, które powinny być wykonane przez personel itp. (akta kontroli str. 12-18, 89-121, 128)

1.9. Po 3 lipca 2019 r. Szpital nie pobierał od osób sprawujących całodobowo dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad dziećmi opłat za pobyt na Oddziale (wpłaty na kwotę 1.881,48 zł dotyczyły wyłącznie wyżywienia). Wcześniej z tytułu opłat za noclegi i wyżywienie pobrał Szpital od opiekunów kwotę 14.823,48 zł. Od sierpnia 2019 r. Szpital występował co miesiąc do Narodowego Funduszu Zdrowia o zwrot kosztów pobytu opiekunów na Oddziale Dziecięcym. W tym okresie wykazano łącznie 239 opiekunów, a koszt pobytu wyniósł 17.985 zł.

Zarządzenie Dyrektora o niepobieraniu opłat za pobyt w Szpitalu opiekuna osoby małoletniej wydano 29 lipca 2019 r. (opisano to w punkcie 1.1). Wydano je po uzyskaniu przez Szpital interpretacji Rzecznika Praw Pacjenta ws. zmienionych przepisów ustawy o *prawach pacjenta*, o którą Szpital wystąpił 27 czerwca 2019 r. Dopiero w trakcie kontroli NIK tekst zarządzenia lub przygotowana na jego podstawie informacja zostały upublicznione w oddziałach na trwałych nośnikach, m.in. na tablicach ogłoszeń – co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. (akta kontroli str. 72-75, 128-134, 193-201, 214-220)

Opiekunom pacjentów nie udostępniano nieodpłatnie pokoi w prowadzonym przez Szpital hotelu. Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że: „Nieponoszenie przez pacjenta małoletniego i pacjenta z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (także dorosłego) kosztów praw do kontaktu i dodatkowej opieki nie oznacza niepłacenia za hotel szpitalny dla opiekuna takiego pacjenta. Niepłacenie dotyczy tylko zapewnienia warunków z rozporządzenia, które nie obejmują miejsca hotelowego, będącego usługą ponadstandardową. Ponadto sprawowanie opieki nad pacjentem nie jest możliwe z hotelu położonego w innym budynku, niż budynek główny Szpitala.” (akta kontroli str. 195-196)

Stwierdzone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pomieszczenia Oddziału Dziecięcego nie spełniały niektórych wymagań rozporządzenia z 2019 r. *ws. pomieszczeń i urządzeń*:
  - a) nie zapewniono przeszkleń między pokojami a punktem pielęgniarskim w pododdziale dzieci młodszych, przeszkleń drzwi do tych pokoi (co nie było rekompensowane

monitoringiem z kamer<sup>29</sup>), a przeszklenia między pokojami wykonano ze szkła zwykłego (zamiast z bezpiecznego), tj. wbrew wymogom określonym w załączniku nr 1 część V pkt 5 i 6 tego rozporządzenia,

- b) nie utworzono izolatki (wymóg z załącznika nr 1 rozdział V pkt 2 rozporządzenia z 2019 r. ws. *pomieszczeń i urządzeń*), zaś wyznaczona sala pełniąca funkcję izolatki nie była wyposażona w służbę umywalkowo-fartuchową między izolatką a ogólną drogą komunikacyjną, do czego zobowiązywał § 21 ust. 1 i 3 oraz § 22 ww. rozporządzenia.

Szpital zadeklarował dostosowanie pomieszczeń Oddziału Dziecięcego do wymagań do 30 grudnia 2020 r.

Odnosnie obowiązku przeszklenia sal na Oddziale Dyrektor wyjaśniła: *„Uważam, że wprowadzenie przeszkleń wszystkich pomieszczeń nie jest potrzebne. Przeszkłone sale są przydatne w przypadku dzieci wymagających ścisłego nadzoru oraz małych dzieci przebywających bez opiekunów. W pozostałych przypadkach wprowadzenie przeszkleń zaburza sferę intymności zarówno pacjentów, jak i ich opiekunów.”*

NIK przyjmuje wyjaśnienie wskazując jednak, że obowiązujące przepisy zobowiązują do zapewnienia przeszkleń w celu stałej obserwacji dzieci młodszych.

Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że *„W celu spełnienia wymagań określonych w programie należy zrealizować szereg inwestycji, które są bardzo kosztowne. W praktyce oznacza to przebudowę oddziału wartą kilka milionów złotych. Szpital nie jest obecnie w stanie zrealizować takiej inwestycji. Czekamy na ogłoszenie przez Ministra Zdrowia lub Urząd Marszałkowski programu inwestycyjnego, z którego można będzie pozyskać środki na ten cel. /.../ Szpital nie zwracał się oficjalnie o przyznanie dodatkowych środków, gdyż z przeprowadzonego rozpoznania w tej sprawie wiemy, że do tej pory nie został ogłoszony żaden program inwestycyjny, w ramach którego Szpital mógłby pozyskać potrzebne środki.”*

NIK zauważa, że wskazany powyżej brak środków finansowych i związany w tym faktem brak realnych planów remontowych stwarza ryzyko niedotrzymania deklarowanego na koniec 2020 r. terminu dostosowania pomieszczeń Szpitala do wymogów rozporządzenia. (akta kontroli str. 23-60, 84-85, 195-196, 202-213)

2. Na dwóch salach na Oddziale Dziecięcym<sup>30</sup> (z ogółem piętnastu sal na tym oddziale<sup>31</sup>), w których przebywało po dwóch pacjentów, nie zapewniono dostępu do łóżek pacjentów z trzech stron, w tym dwóch dłuższych. Tym samym nie dopełniono obowiązku określonego w § 18 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.*<sup>32</sup> Pielęgniarka oddziałowa wyjaśniła, że łóżka ustawiono tak dla uzyskania większej przestrzeni na sali i że ustawienie nie utrudnia czynności pielęgniarских.
- NIK wskazuje, że takie ustawienie łóżek nie spełnia wymogów ww. rozporządzenia i może w pewnych sytuacjach utrudniać sprawowanie opieki nad pacjentem. (akta kontroli str. 12-22)
3. Dopiero w trakcie kontroli NIK na Oddziale Dziecięcym udostępniono (na trwałym nośniku) informacje o opłatach za pobyt opiekunów, w tym o nieponoszeniu tych opłat przez opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Udostępnienie takiej informacji w lokalu zakładu leczniczego było wymagane w art. 35 ust. 3 *ustawy o prawach pacjenta*. Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że: *„Informacja i zarządzenie Dyrektora w tej sprawie były w dyspozycji koordynatorów i pielęgniarek oddziałowych, które ponadto informowały ustnie pacjentów o takiej możliwości. Przez przeoczenie nie zostało wywieszona*

<sup>29</sup> Monitoring taki nie był zainstalowany.

<sup>30</sup> Tj. nr 12 i 13.

<sup>31</sup> Na których łącznie było 30 łóżek.

<sup>32</sup> Dz. U. z 2019 poz. 595, dalej jako rozporządzenie z 2019 r. ws. *pomieszczeń i urządzeń*.

na tablicach ogłoszeń w Oddziałach. Zarządzenie zostało wywieszane w trakcie kontroli NIK." Z wyjaśnień Pielęgniarki Oddziałowej wynika, że tekst zarządzenia znajdował się w punkcie pielęgniarskim. „/.../ Przez niedopatrzenie nie zostało ono wywieszane na tablicy ogłoszeń /.../. Opiekunowie pacjentów byli informowani na bieżąco przez pielęgniarki o możliwości bezpłatnego pozostania przy dziecku i z całą pewnością dysponowali taką wiedzą, gdyż od wejścia w życie zarządzenia w sposób zauważalny wzrosła liczba opiekunów przebywających na Oddziale.” NIK wskazuje że wymóg ten zrealizowano w pełni dopiero poprzez stałe udostępnienie opiekunom (np. jej wywieszenie) tej informacji w lokalu Szpitala.

(akta kontroli str. 72-75, 128-134, 193-201, 214-220)

#### OCENA CZĄSTKOWA

W Szpitalu stworzono możliwość całodobowego pobytu na Oddziale Dziecięcym opiekunów sprawujących dodatkową opiekę pielęgniacyjną. Przygotowano im odpowiednią ilość łóżek i dostęp do pomieszczeń higieniczno-sanitarnych. Na Oddziale zapewniono właściwą liczbę odpowiednio wykwalifikowanych pielęgniarek, porządek i bezpieczeństwo, a wyniki badania kwestionariuszowego NIK i brak skarg wskazują, iż opiekunowie nie musieli wyręczać w obowiązkach personelu medycznego lub interweniować ws. wykonywania czynności pielęgniacyjnych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, przebywający w Szpitalu opiekunowie pacjentów małoletnich i z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności od 3 lipca 2019 r. nie byli obciążani kosztami pobytu.

W Oddziale nie zapewniono jednak wymaganych rozporządzeniem z 2019 r. ws. pomieszczeń i urządzeń przeszkleń między pokojami a punktem pielęgniarskim w pododdziale dzieci młodszych, przeszkleń drzwi do tych pokoi, a przeszklenia między pokojami wykonano ze szkła zwykłego, zamiast z bezpiecznego, nie utworzono też izolatki, (sala pełniąca jej funkcję nie była wyposażona w szluzę umywalkowo-fartuchową). W dwóch salach łóżka ustawione były w sposób niezapewniający swobodnego dostępu do pacjentów. Wprawdzie w programie dostosowania pomieszczeń Szpitala do wymogów tego rozporządzenia usunięcie większości ww. usterek zaplanowano do końca 2020 r., jednak termin ten może nie zostać dotrzymany w związku z brakiem środków finansowych. Ponadto dopiero w trakcie kontroli NIK udostępniono w miejscu ogólnodostępnym informacje o opłatach za pobyt opiekunów, w tym o nieponoszeniu ich przez opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

#### OBSZAR

### **2. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dorosłych pacjentów niesamodzielnych jako wypełnienie praw tych pacjentów do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgniacyjnej**

#### Opis stanu faktycznego

2.1. Uregulowania wewnętrzne Szpitala dotyczące zasad i warunków pobytu opiekunów pacjentów opisano w punkcie 1.1. Na podstronach badanych oddziałów dla dorosłych nie było odniesień do pobytu opiekunów. Podczas oględzin oddziałów: Neurologii z Pododdziałem Udarowym<sup>33</sup>, Chorób Wewnętrznych, Gastroenterologii, Endokrynologii i Diabetologii<sup>34</sup> oraz Ortopedyczno-Urazowego ustalono, że na tablicach ogłoszeń umieszczone są m.in. informacje o zasadach odwiedzin (zarządzenie Dyrektora Nr 153/2017 w sprawie zasad odwiedzin) i skrócona lista praw pacjenta, z dodatkową informacją, że ustawa o prawach pacjenta, regulamin organizacyjny Szpitala i wykaz procedur medycznych świadczonych przez Oddział dostępne są do wglądu w dyżurce pielęgniarek.

(akta kontroli str. 135-153)

2.2. W okresie objętym kontrolą na badanych oddziałach dla dorosłych<sup>35</sup> nie przebywały osoby sprawujące dodatkową opiekę pielęgniacyjną całodobowo. Wszystkim pacjentom, przez cały ich pobyt w Szpitalu, zapewniono możliwość kontaktu osobistego z innymi osobami i możliwość sprawowania dodatkowej opieki przez opiekunów. Nie wprowadzano

<sup>33</sup> Dalej „Oddział Neurologii”.

<sup>34</sup> Dalej „Oddział Chorób Wewnętrznych”.

<sup>35</sup> W Szpitalu funkcjonuje 20 oddziałów dla dorosłych: Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Chirurgiczny, Chorób Płuc i Gruzlicy, Chorób Wewnętrznych, Ginekologiczno-Położniczy, Kardiologiczny, Laryngologiczny, Nefrologiczny, Neurologiczny, Obserwacyjno-Zakaźny, Okulistyczny, Onkologiczny, Ortopedyczno-Urazowy, Psychiatryczny, Psychiatryczny Dziennego Pobytu, Rehabilitacyjny, Rehabilitacji Kardiologicznej, Rehabilitacji Neurologicznej Urologiczny i SOR. Na tych oddziałach nie było pododdziałów dziecięcych.

ograniczeń w realizacji tych praw na podstawie art. 5 ustawy o prawach pacjenta. Pielęgniarki Oddziałowe wyjaśniły, że nie zgłaszano uwag ani potrzeb związanych z dłuższym pobytem odwiedzających na oddziałach i że nie wyrażają oni chęci do przebywania z chorymi przez dłuższy czas lub w godzinach nocnych. Personel zachęcał ich do przebywania z chorymi, co pozytywnie wpływało na ich stan emocjonalny i psychiczny. Odnosząc się do liczby odwiedzających pacjentów, w tym przebywających przy chorych przez dłuższy czas Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że: „Liczba odwiedzających utrzymuje się na podobnym poziomie. Wcześniej, gdy były wyznaczone godziny odwiedzin, na oddziałach w jednym czasie przebywało bardzo dużo odwiedzających. Obecnie ze względu na brak sztywnych godzin odwiedzin ta sama liczba odwiedzających rozłożyła się w większym czasie, co może sprawiać wrażenie, że jest ich mniej. Inną sprawą jest fakt, że jest też bardzo dużo osób samotnych, których nikt nie odwiedza.” (akta kontroli str. 128, 139-154, 156-168, 195-196)

Oględziny Oddziałów: Neurologii, Chorób Wewnętrznych i Ortopedyczno-Urazowego wykazały, że:

- a) było w nich kolejno 9, 15 i 12 sal. We wszystkich łóżka ustawione były w sposób umożliwiający swobodny dostęp z trzech stron, w tym dwóch dłuższych;
- b) we wszystkich salach były m.in. umywalki z ciepłą i zimną wodą, dozowniki z mydłem w płynie, pojemniki z ręcznikami jednorazowymi i kosze na ręczniki zużyte;
- c) sale były wyposażone w zgodną z liczbą łóżek ilość: krzeseł / taboretów, stołów / mobilnych stolików i szafek przyłóżkowych;
- d) na Oddziale Neurologii były trzy toalety i trzy łazienki z prysznicami lub wannami, dwie łazienki i wszystkie toalety były ogólnodostępne. Na Oddziale Chorób Wewnętrznych było siedem ogólnodostępnych pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, w tym trzy łazienki i cztery toalety (z tego jedna w sali 2-łóżkowej). Na Oddziale Ortopedyczno-Urazowym były ogólnodostępne dwie łazienki i trzy toalety.<sup>36</sup> Wszystkie pomieszczenia były zamykane od środka i przystosowane dla osób niepełnosprawnych;
- e) na oddziałach było czysto, podłogi sal i korytarzy oraz ich połączenia ze ścianami wykonano w sposób umożliwiający ich mycie i dezynfekcję;
- f) na każdym z oddziałów była lodówka, kuchenka mikrofalowa i czajnik – dostępne dla pacjentów i opiekunów;
- g) żaden Oddział nie był objęty monitoringiem wizyjnym;
- h) w Oddziale Obserwacyjno-Zakaźnym przygotowano izolátky i urządzenia umożliwiające kontakt pacjenta z odwiedzającym. (akta kontroli str. 128, 135-153)

**2.3.** Program dostosowania nie dotyczył warunków pobytu opiekunów na trzech badanych oddziałach dla dorosłych. (akta kontroli str. 33-47)

**2.4.** W poddanych oględzinom oddziałach było zatrudnionych:

- a) Oddział Neurologii – 20 pielęgniarek, co odpowiadało normom określonym w rozporządzeniu ws. świadczeń gwarantowanych w leczeniu szpitalnym (na jedno łóżko przypadało 0,8 etatu). Z dokonanej analizy danych dotyczących stycznia i października 2019 r. wynika, że na jedną pielęgniarkę przypadało:
  - na zmianie o największej obsadzie pielęgniarek od 1,1 do 2,7 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 1,3 do 3,2 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 1,8 i 2,1 pacjentów,
  - na zmianie o najmniejszej liczbie pielęgniarek od 1,1 do 2,7 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 1,6 do 3,2 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 1,8 i 2,3 pacjentów.
- b) Oddział Chorób Wewnętrznych – 23 pielęgniarki, co odpowiadało normom określonym w tym rozporządzeniu (na jedno łóżko przypadało 0,61 etatu). Z dokonanej analizy

<sup>36</sup> W dwóch miesiącach o największym obłożeniu, w ww. trzech badanych oddziałach największa liczba pacjentów wynosiła kolejno 23, 44 i 45.

danych dotyczących stycznia i października 2019 r. wynika, że na jedną pielęgniarkę przypadało:

- na zmianie o największej obsadzie pielęgniarek od 3,2 do 7,3 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 2,4 do 4,5 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 5,4 i 3,5 pacjentów,
  - na zmianie o najmniejszej liczbie pielęgniarek od 4,22 do 7,33 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 2,6 do 4,5 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 6,4 i 3,9 pacjentów.
- c) Oddział Ortopedyczno-Urazowy – 24 pielęgniarki, co odpowiadało normom określonym w tym rozporządzeniu (na jedno łóżko przypadało 0,7 etatu). Z dokonanej analizy danych dotyczących stycznia i października 2019 r. wynika, że na jedną pielęgniarkę przypadało:
- na zmianie o największej obsadzie pielęgniarek od 1,4 do 4,4 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 1,5 do 5 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 2,7 i 2,5 pacjentów,
  - na zmianie o najmniejszej liczbie pielęgniarek od 1,7 do 5 pacjentów w styczniu 2019 r. i od 1,9 do 5 pacjentów w październiku 2019 r. – przeciętnie 3 i 2,9 pacjentów. (akta kontroli str. 122-127)

Od 1 marca 2019 r. zmniejszono liczbę łóżek:

- na Oddziale Ortopedyczno-Urazowym z 40 do 34. Od grudnia 2018 r. do lutego 2019 r. miesięcznie hospitalizowano średnio 109 pacjentów, zaś od marca do grudnia 2019 r. – 110 pacjentów,
- na Oddziale Chorób Wewnętrznych z 41 do 38. Od grudnia 2018 r. do lutego 2019 r. miesięcznie hospitalizowano średnio 163 pacjentów, zaś od marca do grudnia 2019 r. – 157 pacjentów.<sup>37</sup> (akta kontroli str. 123-127)

Z wyjaśnień Pielęgniarek Oddziałowych z Oddziałów Neurologii i Chorób Wewnętrznych wynika, że pielęgniarki nie były angażowane do zadań niepielęgniacyjnych. Natomiast na Oddziale Ortopedyczno-Urazowym, jak wyjaśniła Pielęgniarka Oddziałowa, „poza czynnościami wynikającymi z zawodu pielęgniarki pełni obowiązki sekretarki medycznej w zastępstwie. Zaistniała sytuacja wynika z ustaleń wewnątrzoddziałowych i dotyczy jednej posiadającej uprawnienia pielęgniarki.” Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła: „Nie potrafię określić od kiedy pielęgniarka pełni okresowo, w zastępstwie, również funkcję sekretarki medycznej. Jest to jedyny oddział w Szpitalu, który stosuje taką praktykę. Uważam, że nie jest to dobre rozwiązanie, bo w pewnym sensie degraduje wykwalifikowanego pracownika. Oddział realizuje specjalistyczne procedury i z tego też powodu pielęgniarka w zastępstwie – co zdarza się sporadycznie – pełni również rolę sekretarki medycznej, gdyż dysponując fachową wiedzą we właściwy sposób prowadzi dokumentację.” (akta kontroli str. 155-168, 195-196)

Szpital nie zatrudniał opiekunów medycznych. Z-ca Dyrektora ds. Pielęgniarstwa wyjaśniła, że „stanowisko opiekuna medycznego do tej pory nie było ujęte w regulaminie Szpitala. Aktualnie czekamy na opinię związków zawodowych Szpitala w sprawie dokonania stosownego wpisu w regulaminie. Po dokonaniu zmiany regulaminu opiekunowie medyczni zostaną zatrudnieni przede wszystkim na oddziałach, w których jest najmniejsza obsada pielęgniarska. Z dokonanego rozpoznania wiem, że w Łomży są wykształceni opiekunowie medyczni zainteresowani pracą w Szpitalu.” (akta kontroli str. 84-85, 154)

2.5. Na Oddziale Ortopedyczno-Urazowym były dwie 5-łóżkowe, cztery 3-łóżkowe i sześć 2-łóżkowych, zaś na Oddziale Neurologii były cztery sale 3-łóżkowe i pięć 2-łóżkowych, a na Oddziale Chorób Wewnętrznych – osiem sal 3-łóżkowych i siedem 2-łóżkowych. Na Oddziale Chorób Wewnętrznych i Oddziale Ortopedyczno-Urazowym zapewniono pokoje dziennego pobytu przeznaczone dla osób odwiedzających, opiekunów i pacjentów wyposażone m.in. w stoliki i krzesła. W toku oględzin nie stwierdzono umieszczania łóżek

<sup>37</sup> Na Oddziale Neurologicznym liczby łóżek nie zmniejszono.

z pacjentami na korytarzu. przy chorych nie umieszczano informacji o ich stanie zdrowia (nie stosowano tzw. kart gorączkowych). Pacjentom zakładano zaś opaski identyfikacyjne z imieniem, nazwiskiem i numerem PESEL znajdującym się od strony wewnętrznej. W toku kontroli nie stwierdzono przypadków zagrożenia bezpieczeństwa lub naruszania porządku.  
(akta kontroli str. 135-154, 156-168, 195-196)

2.6. W 2019 r.<sup>38</sup> cztery przekazane do Szpitala skargi dotyczyły pobytu pacjentów dorosłych, w tym jedna – zobowiązania członków rodziny do wykonania czynności higienicznych, które powinny zostać wykonane przez personel medyczny<sup>39</sup>. Wskazano, że pielęgniarka po zgłoszeniu przez członka rodziny potrzeby przebrania pacjenta, poinformowała, aby członkowie rodziny zrobili to sami i dodała, że personel przebierze pacjenta po zakończeniu odwiedzin. W odpowiedzi do skarżącego Dyrektor Szpitala wyjaśnił, że *czynności higieniczne rzeczywiście są dokonywane przez personel po godzinach odwiedzin i tą informację przekazała pielęgniarka*. Ponadto do Szpitala wpłynęło 10 pism z podziękowaniami od pacjentów i członków ich rodzin, z czego jedno dotyczyło badanego Oddziału Neurologii.  
(akta kontroli str. 223-224)

W Szpitalu nie badano (np. w formie ankiet) satysfakcji pacjentów ani opiekunów. Kontrola PWIS przeprowadzona w 2019 r. nie dotyczyła warunków pobytu opiekunów (odwiedzających) pacjentów dorosłych<sup>40</sup>.  
(akta kontroli str. 128)

2.7. W trakcie kontroli NIK siedmiu odwiedzającym pacjentów, którzy na oddziałach przebywali przez dłuższy czas (w dzień) udostępniono kwestionariusz dotyczący warunków pobytu<sup>41</sup>. Wszystkie osoby biorące udział w badaniu bardzo dobrze oceniły opiekę sprawowaną przez pielęgniarki. Ponadto z przeprowadzonego badania wynika, że żaden z opiekunów:

- nie wskazał na: ograniczenie praw pacjenta do kontaktów z innymi osobami, naruszenie prawa pacjenta do tajemnicy informacji o stanie zdrowia lub też udzielanie świadczeń zdrowotnych w obecności obcych osób;
- nie wskazał czynności, których realizację zaniedbały pielęgniarki. Jeden respondent (z Oddziału Neurologii) poinformował, że raz karmił, przewijał i pomagał w zmianie pozycji pacjentowi – nie zwracał się o wykonanie tych zadań do pielęgniarek;
- nie miał uwag do warunków pobytu odwiedzających i pacjentów w Szpitalu.

(akta kontroli str. 169-189)

2.8. W badanym okresie Szpital nie pobierał opłat od osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad dorosłymi pacjentami z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Informację o opłatach za pobyt opiekunów, w tym o nieponoszeniu opłat przez opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności upubliczniono na tablicach ogłoszeń oddziałów dopiero w czasie kontroli NIK, co opisano w obszarze 1 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 135-154, 195-196)

Stwierdzone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono, że dopiero w trakcie kontroli NIK w badanych oddziałach dla dorosłych<sup>42</sup> udostępniono (na trwałym nośniku) informacje o opłatach za pobyt opiekunów, w tym o nieponoszeniu tych opłat przez opiekunów pacjentów małoletnich lub z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Udostępnienie takiej informacji w lokalu zakładu leczniczego było wymagane w art. 35 ust. 3 ustawy o prawach pacjenta. Wyjaśnienia Z-cy Dyrektora ds. Pielęgniarstwa w tej sprawie przedstawiono w obszarze I w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.  
(akta kontroli str. 135-154, 195-196)

<sup>38</sup> Wg stanu na dzień 26 listopada.

<sup>39</sup> A trzy skargi – nieodpowiedniego zachowania lekarzy wobec osób bliskich pacjentów.

<sup>40</sup> Nie było innych kontroli zewnętrznych ani wewnętrznych.

<sup>41</sup> Trzy z osób biorących udział w badaniu odwiedzały pacjentów z Oddziału Ortopedyczno-Urazowego i po dwie z Oddziałów Neurologicznego i Chorób Wewnętrznych.

<sup>42</sup> Ortopedyczno-Urazowym, Neurologicznym i Chorób Wewnętrznych.

#### OCENA CZĄSTKOWA

W Szpitalu stworzono możliwość dziennego pobytu opiekunów i odwiedzających na wszystkich trzech badanych oddziałach dla dorosłych<sup>43</sup>. Zapewniono też odpowiednią liczbę pielęgniarek i właściwe warunki pobytu na Oddziałach Ortopedyczno-Urazowym, Neurologicznym i Chorób Wewnętrznych. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła nieupublicznienia do czasu kontroli NIK informacji o opłatach z tytułu dodatkowej opieki pielęgnacyjnej, w tym zwolnieniach z tych opłat – wbrew wymogowi art. 35 ust. 3 ustawy o prawach pacjenta.

#### IV. Wnioski

##### Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań w celu dostosowania pomieszczeń Oddziału Dziecięcego do wymogów rozporządzenia z 2019 r. *ws. pomieszczeń i urzędzeń*.

#### V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

##### Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

##### Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykonania wniosków

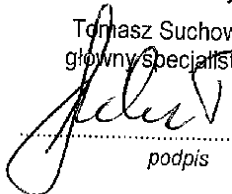
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, 14 lutego 2020 r.

Kontrolerzy:

Tomasz Suchowierski  
główny specjalista k. p.



.....  
podpis

Robert Sieńko  
starszy inspektor k. p.



.....  
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY  
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku  
Agata Ciupa



.....  
podpis

<sup>43</sup> Na tych oddziałach: Neurologii z Pododdziałem Udarowym, Chorób Wewnętrznych, Gastroenterologii, Endokrynologii i Diabetologii oraz Ortopedyczno-Urazowym nie było opiekunów przebywających całodobowo.